

CLAUDIA COJA

CLAUDIA COJA

**MULTILINGVISM, COMPETENȚE
SOCIALE ȘI PERFORMANȚĂ
ȘCOLARĂ LA COPIII
CU AUTISM**

EDITURA UNIVERSITARIA

Craiova, 2020

Referent științific:
Conf. univ. dr. Laura Teodora DAVID

Copyright © 2020 Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
COJA, CLAUDIA

**Multilingvism, competențe sociale și performanță școlară
la copiii cu autism** / Claudia Coja. - Craiova : Universitaria,
2020

Conține bibliografie
ISBN 978-606-14-1600-4

37

© 2020 by Editura Universitaria
Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

LISTA ABREVIERILOR

ABA - Applied Behavior Analysis (Analiză comportamentală aplicată)

CAM - Tratamente complementare și alternative (*engl. Complementary and Alternative Medicine*)

CDC - Centrul pentru Prevenirea și Controlul Bolilor (*engl. Centers for Disease Control and Prevention*)

DIR - Dezvoltare, Diferențe individuale și Relaționare (*engl. Developmental, Individual-differences, & Relationship-based model*)

DSM - Manual de Diagnostic și Clasificare Statistică a Tulburărilor Mintale (*engl. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*)

DTT - Predarea prin exerciții distincte (*engl. Discrete Trial Training*)

EIBI - Intervenția comportamentală timpurie intensivă (*engl. Early Intensive Behavioral Intervention*)

ICD - Clasificarea statistică internațională a bolilor și a problemelor de sănătate conexe (*engl. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems*)

IQ - Coeficient de inteligență (*engl. Intelligence quotient*)

PDD-NOS - Tulburarea pervazivă de dezvoltare nespecificată altfel (*engl. Pervasive developmental disorder not otherwise specified*).

PECS - Sistemul de comunicare prin schimb de imagini (*engl. Picture Exchange Communication System*)

PRT - Tratamentul de răspuns pivot (*engl. Pivotal Response Training*)

SD - Sindrom Down

SLI - Tulburările specifice de limbaj (*engl. Specific language impairment*)

SNC - Sistemul Nervos Central

TEACCH - Tratamentul și educația copiilor cu autism și handicapuri de comunicare asociate (*engl. Treatment and Education of Autistic and related Communication-handicapped CHildren*)

TSA - Tulburare de Spectru Autist

VBI - Intervenția asupra comportamentului verbal (*engl. Verbal Behavior Intervention*)

INTRODUCERE

Într-o societate din ce în ce mai globalizată, în care aproape jumătate din populația Pământului este definită printr-o formă sau alta a multilingvistului (Grosjean, 2010), acesta reprezintă un subiect de interes pentru mulți factori de decizie politică, educatori și specialiști în dezvoltarea copilului.

În comunitățile în care multilingvistul este o necesitate mai degrabă decât o alegere, copiii au nevoie de două sau mai multe limbi pentru a face parte din societate și a comunica cu oamenii importanți din viața lor. Chiar și în cazul copiilor a căror limbă maternă este limba majoritară a societății, învățarea unor limbi suplimentare poate oferi beneficii economice și sociale (Stein-Smith, 2017). Cu toate acestea, pentru copiii cu dizabilități de dezvoltare, nevoia de a învăța mai multe limbi nu este întotdeauna percepută ca o prioritate.

Numărul cercetărilor privind experiențele persoanelor cu tulburări de spectru autism și familiile acestora este în creștere (Bayat, 2007, Bradford, 2010). Această atenție sporită se datorează creșterii numărului de persoane diagnosticate cu ASD (Duchan & Patel, 2012; Fombonne, 2002, 2003), precum și importanței tot mai crescute acordate înțelegerii impactului complex pe care ASD îl are asupra familiilor (Cridland, Jones, Magee, & Caputi, 2014; Seligman & Darling, 2007).

Limba și abilitățile de comunicare reprezintă aspecte esențiale ale dezvoltării copilului; de cele mai multe ori, însă, părinții copiilor cu dizabilități precum Sindromul Down (SD), Tulburările specifice de limbaj (SLI) și Tulburarea de spectru autist (TSA), sunt sfătuiți de către profesioniști, inclusiv medici, educatori de vârstă fragedă, logopezi etc, să limiteze comunicarea cu acești copii la o singură limbă, de obicei la limba maternă (Kay-Raining Bird, Lamond, & Holden, 2012; Kohnert, Yim, Nett, Kan, & Duran, 2005). De multe ori, serviciile de care acești copii au nevoie (evaluări specializate, programe de terapie) sunt indisponibile în limbile minorităților, ceea ce conduce la o lipsă sistematică de acces la intervenții individualizate (D'souza, Kay-Raining Bird și Deacon, 2012). În plus, copiii cu dizabilități sunt deseori sfătuiți să nu participe la cursurile opționale de limbi străine din cadrul școlii (Genesee, 2007).

Motivația și importanța cercetării

Literatura de specialitate conține un număr redus de lucrări care abordează fenomenul de multilingvism în cadrul TSA, respectiv impactul expunerii la un mediu multilingv asupra dezvoltării lingvistice a copiilor aflați în spectrul TSA (Hambly-Frombonne, 2009).

Au existat, de-a lungul timpului, multe discuții privind consecințele multilingvismului timpuriu, acestea fiind considerate fenomene periculoase, care creează copilului confuzie și care exacerbează tulburările lingvistice și întârzierea limbajului, existând studii care au arătat că expunerea la un mediu multilingv este legată de

întârzieri suplimentare în ceea ce privește dezvoltarea limbii. Acest aspect a ridicat o mulțime de preocupări în familiile multilingve cu copii diagnosticați cu autism, și a indus tendința de a limita opțiunile lingvistice la una singură (Kremer-Sadlik, 2005).

Prevalența în creștere a numărului de copii diagnosticați cu TSA, numărul insuficient de studii realizate la nivel internațional, precum și lipsa abordării sistematice a subiectului multilingvism la copiii diagnosticați cu TSA în literatura română de specialitate, indică necesitatea realizării unor studii care să evalueze modul în care multilingvismul și dezvoltarea într-un mediu multilingv se asociază cu dezvoltarea competențelor sociale și performanța școlară a copiilor diagnosticați cu TSA.

Scopul și ipotezele cercetării desfășurate

Scopul general al acestei cercetări este acela de a investiga relația dintre multilingvism și competențele sociale, respectiv performanța școlară a copiilor diagnosticați cu TSA, precum și eventuala afinitate a acestora pentru o anumită limbă.

Ipotezele de cercetare pornesc de la premisa conform căreia competențele sociale, precum și rezultatele școlare ale copiilor multilingvi, diagnosticați cu TSA, sunt mai bune decât cele ale copiilor monolingvi diagnosticați cu TSA, precum și existența unei afinități față de o anumită limbă în cazul copiilor cu TSA care vorbesc două sau mai multe limbi, chiar și în cazurile în care limba respectivă nu este limba

maternă a respectivilor copii. Cercetarea își propune să răspundă la două întrebări de bază, și anume:

- care este relația dintre competențele multilingve, competențele sociale și performanța academică ale elevilor cu TSA?
- și
- există o afinitate lingvistică a copiilor diagnosticați cu TSA pentru o anumită limbă, chiar dacă aceasta nu este limba lor nativă?

Metodologie

Prezenta cercetare are o abordare metodologică mixtă, cu un design explanatoriu secvențial care constă în două studii diferite realizate succesiv, unul cantitativ și unul calitativ.

Studiul cantitativ a fost realizat prin anchetă sociologică prin chestionar asupra fenomenului de multilingvism la copiii diagnosticați cu TSA.

Al doilea studiu reprezintă interviuri individuale în profunzime asupra particularităților comportamentului lingvistic, a competențelor sociale și a performanței școlare ale copiilor diagnosticați cu TSA.

Prezentarea sumară a capitolelor lucrării

Primul capitol al lucrării, Cadrul teoretic - delimitări conceptuale, oferă o privire generală asupra delimitărilor conceptuale ale noțiunilor de Tulburare de Spectru Autist, bilingvism și multilingvism, afinitate lingvistică și competențe sociale. Capitolul este

organizat în trei secțiuni, prima secțiune fiind dedicată în întregime conceptului de Tulburare de Spectru Autist, așa cum este el descris de autori de referință din domeniu în lucrările de specialitate. Cea de-a doua secțiune definește conceptele de bilingvism și multilingvism, cea de-a treia introduce noțiunea de afinitate lingvistică iar ultima prezintă modelul competențelor sociale al lui Argyle.

În cel de-al doilea capitol, Obiectivele și metodologia cercetării, sunt prezentate scopul și obiectivele cercetării, este descris design-ul cercetării cu cele două studii, cel cantitativ și cel calitativ, sunt enunțate ipotezele și întrebările cercetării, sunt descrise eșantionul de respondenți, modul de colectare a datelor, contextul în care s-a desfășurat cercetarea și procedurile aplicate, precum și instrumentele utilizate. Capitolul mai conține și informații privind prelucrarea statistică și analiza datelor.

Capitolul trei prezintă rezultatele și interpretarea statistică a studiului cantitativ, precum și studiul de caz multiplu care abordează trei cazuri similare a trei copii diagnosticați cu TSA care trăiesc într-un mediu multilingv, însoțit de grila de analiză a temelor.

Capitolul patru, Concluzii și implicații, conține concluziile prezentei cercetării, limitele acesteia și recomandările pentru cercetări viitoare.

CAPITOLUL I

CADRUL TEORETIC - DELIMITĂRI CONCEPTUALE

Capitolul de față oferă o privire generală asupra delimitărilor conceptuale ale noțiunilor de tulburare de spectru autist, bilingvism, multilingvism, afinitate lingvistică și competențe sociale. Capitolul include un scurt istoric și o descriere a tulburării, principalele direcții teoretice în autism și criteriile de diagnosticare așa cum apar ele în DSM -5.

Capitolul este organizat în trei secțiuni, prima secțiune fiind dedicată în întregime conceptului de Tulburare de Spectru Autist, așa cum este el descris de autori de referință din domeniu în lucrările de specialitate. Cea de-a doua secțiune definește conceptele de bilingvism și multilingvism, cea de-a treia introduce noțiunea de afinitate lingvistică iar ultima prezintă modelul competențelor sociale al lui Argyle.

1.1. Tulburarea de Spectru Autist

1.1.1. Scurt istoric

Istoria medicinei consemnează că **autismul** (având etimologia în grecesul “autos” care înseamnă “sine”) a fost descris pentru prima dată de Leo Kanner în 1943 și un an mai târziu de Hans Asperger. În realitate, termenul de *autism*” a fost utilizat încă din 1908, când Paul

Eugen Bleuler, psihiatru elvețian, utiliza acest termen în descrierea unor pacienți schizofrenici care erau extrem de retrași și absorbiți de sine înșiși. Treizeci și cinci de ani mai târziu, în 1943 psihiatrul austro-american Leo Kanner publică o lucrare în care descrie 11 copii cu potențial cognitiv bun, provenind din familii extrem de inteligente, dar care manifestau o dorință foarte puternică de a fi solitari și o rezistență obsesivă la schimbare. Kanner denumește mai târziu această condiție "autism infantil timpuriu". Un an mai târziu, în 1944, pediaterul german Hans Asperger descrie o formă de autism, cunoscută astăzi sub denumirea de Sindrom Asperger. Cazurile raportate descriau băieți cu un nivel ridicat de inteligență dar care prezentau dificultăți în zona de interacțiune socială și interese obsesive.

În 1967 psihologul Bruno Bettelheim popularizează teoria mamei "frigider", așa cum le-a numit el, care, prin lipsa de afecțiune față de copiii lor, ar fi provocat autizarea acestora. Zece ani mai târziu, în 1977, cercetările realizate pe perechi de gemeni au evidențiat faptul că autismul este cauzat în cea mai mare parte de factori genetici și de diferențe biologice în dezvoltarea creierului (Baron-Cohen, 2015; Silberman, 2015).

Începând cu 1980 "Autismul infantil" este cuprins în cea de-a treia ediție a Manualului de Diagnostic și Clasificare Statistică a Tulburărilor Mintale (DSM), condiția fiind separată în mod oficial de schizofrenia infantilă.